

de bizonyos, hogy a folyót is így hívhatták, talán a *Beg* törzs bírt föld után (v. ö. *terra Burza*, vagyis *Bursza földje* s utána *Bursza*, *Barca patak*). *Begej* magyar v. török kicsinyítő képzős alak a *beg*-ből.* (Bizonyára ilyen lesz a *partes Kemej* is.) Talán az se véletlen, hogy a *Bega* mellett fekszik *Ittebe*, mely már 1221-ben az *Ite + bő* család monostoros faluja (l. fentebb *Ite + mir*).

Bega folyás (ú. n. „bara“, *Alparska bara* = Alpári bara néven) Bácsban is van, szép, törökös helységek között. *Iványi* mondja (Bács-Bodrog m. helyn. I.), hogy ezt a *Begát*, ma is hívják Begej-nek. Úgy látszik tehát, hogy *Bega* kicsinyítő képzős alakja a *Beg*-nek. Egy *Békatorok* nevű falu is van itt. Ez korábban *Begatorok* volt. Mivel Baranyában is volt egy *Békatorok* (Csánki: 1341-ben), föl kell tennünk, hogy itt is volt egy *Bega* patak. *Fejér*, (VII:2, 89) említ egy *Begallya* = *Begalja*? nevű baranyai terra-t, Beremend közelében, amit *Beke* mesternek adtak át, de erre egyéb adatot nem találunk. Nem tudjuk tehát, hogy a név miképpen tagolandó. Alkalmasint *Beg + alja*.

Bátky Zsigmond.

Közöli a vágást.

A gyökeres, romlatlan magyar nép mindennapi beszédében sokkal gyakoribb ez a szólás, mint a műveltek vagy az irodalom nyelvében. A népnyelvben egyáltalán nem jártas-költés vagy vele csak kevéssé ismerős tanult emberek legföljebb a Buda Halálából ismerik, ha ugyan ismerik, de érteni ez ismeretség ellenére is bizony sokszor vagy nem értik, vagy félreértik. A MNy. első évfolyamában (228—9. l.) *Lehr Albert* ejtette sorát számos példával megvilágított magyarázatának; s aki máshonnan már előzőleg nem tudta, onnan megtanulhatta, hogy a rossz, kátyús úton az ügyes kocsis szokta *közölni*, azaz a kerekek közé fogni a *vágást*, t. i. a kerékvágást, mert így elkerülheti az embernek módfölött kellemetlen, a kocsinak, szekérnek igen káros zökkenőket. Átvitt értelemben használva pedig akként szoktuk *közölni a vágást*, hogy 1. alkalomadtán úgy ügyeskedünk, úgy forgatjuk magunkat, hogy lehetőleg, módjával mindenkinek eleget tegyünk, 2. vitás v. peres ügyekben akként járunk el, hogy egyik félnek sem adunk egészen igazat, hanem mivel a szokásmondás szerint is középütt az igazság, akárcsak a *közölt vágás* a kerekek között, azért okos mértéktartással, megértéssel, a kardoskodó felek engesztelésével igyekszünk köztük igazságot tenni. Mert csak ekkor cselekszünk úgy, mint ahogy *Arany* mondja: „Mértékkal a bíró feleket juháztat, / *Közöli a vágást*, engedve hibáztat“ (B. H.).

Körülbelül így magyarázta ezt annak idején *Lehr A.*, de úgy látszik nem mindenki számára, vagy legalább is nem mindenkinek egyenlő tanulságul. Mert pl. a Nyugat 1925. évfolyama egyik könyvismertetésének írója *Arany* idézett helyének a legtökéletesebb félreértésével oly visszásan alkalmazza a címül írt szólást, hogy cikkének ezt a részét már csak a belőle fakadó önkéntelen komikum miatt is érdemes idézni ebben a szomorú világban. Ezt mondja amaz írás: „Olyan ő (t. i. *Steiner Lajos* Görgei és Kossuth c. könyvében), mint az igazságtevő, aki

* *Melich* azt mondja róla, hogy nem szláv eredetű („Honfogl. Magyarország, 193“).

Arany János szerint: „közöli a vágást“, azaz hogy közössé teszi vágásait, de ha kénytelen-kelletlen ide is vág, meg oda is, ezt nem gonosz örömmel cselekszi, hanem szeretettel: „engedve hibáztat“ (284. l.). Valóban, nagyon termékeny fantázia kell hozzá, hogy elképzelhessük a pörös atyafiak között jobbra-balra vagdalkozó bírót, aki a világért sem kaján kedvtelésből, hanem bizonyára merő emberségből „Csak a fejét!“ jelszóval osztogatja igazság helyett a — vágásait s aztán a sebek sajnását szeretettel enyhítgeti.

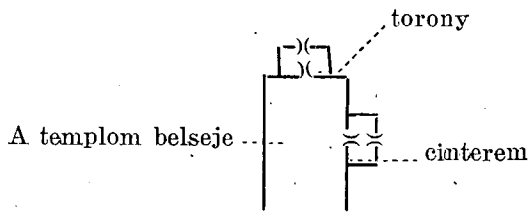
De hogy némi haszna is legyen ennek a kis közleménynek, befejezésül a szólás történetéről mondunk valamit *Lehr* adatainak (vö. MNy. i. h.) kiegészítésére. Pár évtizeddel *Arany* előtt már átvitt értelemben használja szólásunkat a *Kazinczytól* nem sokra tartott, de viszont mások részéről annál nagyobbra becsült poéta, a kitünő magyarságú *Mátyási József*, akinek nyelve és költészete *Aranyéra* is hatással volt. Nála olvassuk 1821-ből: „Koránt sem — itt vágást közöl egy Regula, / Mellyet az Okosság a' szívtől tanulta: / Hogy magasságból Nagy lejjebb hajoljon, / Vagy Adatszonyabbat fel felé poltzoljon“ (A' barátság és annak mestersége 139). Ennek az átvitt használatnak tudtommal legrégebb előfordulása 1767-ben *Halmágyi István* írásában található. Ime: „Felolvastatván ezeknek írásban beadott votumi, megoszlek a gubernium is. Gr. Bethlen és Haller Hutterhez álla, Teleki Nemeshez; Bánffi medius volt, a thesaurarius is közlé a vágást“ (Mon Írók XXXVIII, 315).

Csefkó Gyula.

A „Cinterem“ cikkhez. (N. és Ny. 109.)

Szüülőhelyemen, Ramocsaházán, a református templom pitvarát nevezték cinteremnek. Nagyatyántól, Nyárády György 1848/49. századostól, — aki 110 évvel ezelőtt született, — sokszor hallottam ezt a szót. Mindig a templom udvarára vonatkoztatva. A templomnak két bejárata van. A torony és a cinterem felől is van egy-egy ajtaja. A cinterem mégsem a Jókai cinterme. Nem volt, — nem lehetett — sekrestye. A templom XVIII. századvégi református építmény. Fatemplom helyébe építették. A temető is messze esett tőle.

(A templom alaprajza):

A ramocsaházi „cinterem“ is vonatkozásban van azonban a halállal, — a temetkezés révén. Az előkelő családok halottait temetés alkalmával bevitték a templom pitvarába, a cinterembe. Ott asztalra helyezték. A nép bement a templomba; énekelt, imádkozott. Istentisztelet végeztével a halottat kivitték a temetőbe.

(Mindezeknek én is szemtanúja voltam.

Nyárády Mihály.